Provincie Noord-Brabant
College van Gedeputeerde Staten
T.a.v. mevrouw I. Cortenbach,
programmamanager Milieu en Energie
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch

DATUM:	KENMERK:	ONDERWERP:
5 juni 2020	2020.06.05/SW	Advies MER/PIP Kempenland-West

Geacht College,

De Provinciale Raad voor de Leefomgeving (PRL) heeft een toegewezen taak in het adviseren over MER-projecten in de provincie Noord-Brabant. In dat verband hebben wij uw verzoek ontvangen (d.d. 12 maart jl.) om te adviseren over het MER/PIP Kempenland West, omgeving De Utrecht.

Waterschap De Dommel en provincie Noord-Brabant hebben samen met gemeenten Bladel, Hilvarenbeek, Reusel de Mierden en Oirschot plannen voor herstel van de bijzondere en kwetsbare natuur in het gebied 'Kempenland-West'. Het gaat om maatregelen voor herstel van de beekdalen van de Reusel en de Raamsloop, zoals het weer laten meanderen van deze beken. Daarnaast maatregelen voor herstel van de zure vennen op de Mispeleindse en Neterselse Heide, zoals ingrepen om water langer vast te houden en verdroging tegen te gaan en het omvormen van bos- en agrarische percelen naar open natuurgebieden.

De PRL adviseert:

- omdat dit project in de regio consequenties heeft voor de leefomgeving: ruimtelijk, milieukundig en sociaal;
- met een integrale blik en afweging door kennis en netwerken van de verschillende domeinen van BrabantAdvies te betrekken;
- op hoofdlijnen vanuit een Brabantse scope. Zij kijkt hierbij breder dan alleen naar milieueffecten;
- als vervolg op de advisering over de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) van juni 2019.

Na bestudering van het MER hebben we de volgende met elkaar samenhangende aandachtspunten.

BrabantAdvies Brabantlaan 3, 5216 TV 's-Hertogenbosch / info@brabantadvies.com / Tel. 073 – 303 02 86 / www.brabantadvies.com
@BrabantAdvies / company/brabantadvies

1. ZET SAMENWERKING MET OMGEVING VOORT

We hebben volop waardering voor de proactieve aanpak om de Natura 2000 doelen te realiseren en daarbij andere doelen mee te nemen, van de Kaderrichtlijn Water en van het Natuurnetwerk Brabant. Ook complimenten voor het gedegen proces van samenwerking en afstemming met de belanghebbenden in de omgeving, waaronder ook de verbinding met actieplan Leven-de-Dommel. De samenwerking is gericht op het creëren van win-winsituaties. Ga daar voortvarend mee door, in gesprek met belanghebbenden.

2. VERBREED WERKGEBIED EN PAK WATER- EN BODEMBEHEER FUNDAMENTEEL AAN

Om daadwerkelijk succes te boeken voor herstel van bijzondere natuur is verbreding van het werkgebied en een bredere provinciale aanpak nodig. We hebben het betrekken van aangrenzende zones voor het realiseren van de stevige ambities van herstel van kwetsbare natuur- en waterkwaliteit in combinatie met klimaatadaptatie eerder benoemd (zie onze advisering bij de Notitie Reikwijdte en Detailniveau en bij het ontwerp PIP Ulvenhoutse Bos van mei 2020).

We raken hiermee een fundamenteler thema.
Zoals bekend trekt het natuurlijke watersysteem zich niets aan van de projectgrenzen. Het water- en bodemgebruik buiten het gebied[1], zoals onttrekkingen van grondwater, heeft grote invloed op het projectgebied. De uitvoering van Natura 2000 maatregelen heeft op de lange termijn alleen effect als we er in slagen de waterstand duurzaam te verhogen, zowel in het Natura 2000 gebied als het gebied daaromheen. Doorgaan met gebruik van hoogwaardig water (lees schoon grondwater) voor laagwaardige toepassingen past daar niet bij en versterkt verdrogingseffecten voor natuur en landbouw. Het brengt ook onze drinkwatervoorziening in gevaar. Het behoud van Natura 2000 gebieden is daarmee geen lokale ingreep, maar onderdeel van een groter gebied.
Het is ons bekend dat de provincie zich bovenstaande realiseert en hierop stapsgewijs en op onderdelen actie aan het ondernemen is[2]. We benadrukken die urgente en de proactieve inzet hierop. Ze dient in onze ogen gepaard te gaan met een aanpak van een transitie naar een duurzaam water- en bodembeheer. Bij een dergelijke transitie kunnen de waterschappen het voortouw nemen.

Wij geven u hierbij een aantal opties voor concrete maatregelen:

- breng grondwateronttrekkingen in beeld (bekende en niet bekende);
- stel onttrekkingsniveaus per bedrijf en sector in en stuur hierop, afhankelijk van wat het systeem duurzaam binnen de klimaatscenario's kan leveren;
- bouw intensieve teelten in beekdalen af, reserveer die vooral voor extensief grasland, volg hiermee het principe 'teelt volgt peil';
- help met teelten die minder water vragen en het organisch stofgehalte in de bodem en waterbergend vermogen vergroten, bijvoorbeeld strokenteelten en agroforestry systemen;

1 Het is van belang hierbij ook de inzet voor natuurherstel en waterkwaliteit van aangrenzende Belgische regio's te betrekken.
2 We refereren hierbij ook aan de verbinding die bij dit project gelegd wordt met de voorgenomen maatregelen van de gebiedsgerichte stikstofaanpak van de provincie. Zie statenmededeling bij terinzagelegging ontwerp PIP van maart 2020.

- wees terughoudend met aanleggen of vernieuwen van drainagesystemen;
- hou regen- en oppervlaktewater bovenstrooms vast en sla dit op in hoge zandgronden;
- vergroot interne weerstand van het afstromende watersysteem, bijvoorbeeld door minder stringent maaibeleid, terugbrengen van beschaduwing van beken (houtwalbeken) en toestaan van bomen met wortelstelsels;
- stuur op verhoging grondwaterbuffer en daarmee herstel van de kweldruk;
- houd rekening met pessimistische klimaatscenario's (die met actuele uitzonderlijke droogte al niet meer theoretisch lijken) en kijk naar consequenties hiervan voor een beheersbaar watersysteem.

3. ZORG VOOR BALANS TUSSEN FUNCTIES EN KANSEN VAN HET GEBIED

Bij het realiseren van andere doelen is het versterken van aanwezige landschappelijke, cultuurhistorische, economische en recreatieve waarden benoemd. Wij waarderen deze ambitie. Aandachtspunt is in hoeverre deze afzonderlijke waarden op elkaar inwerken en mogelijk elkaar in de weg zitten. Zo kunnen maatregelen om landschappelijke en cultuurhistorische waarden te versterken leiden tot een grotere aantrekkingskracht van het gebied en tot toename van recreatief gebruik. Dit laatste kan weer negatieve effecten hebben op de bijzondere natuur. Daarnaast heeft het gebied geen verharde wegen met een verkeersfunctie voor doorgaand gemotoriseerd verkeer. Het gebied is hiermee interessant voor wandelaars, recreatieve en sportieve (MTB-)fietsers. In de MER zien we voor dit recreatief medegebruik en hiermee samenhangende mobiliteit geen specifieke aandacht. Het is van belang inzicht en aandacht te hebben voor deze vormen van recreatie en mogelijke consequenties en een goede balans te vinden tussen de kansen van het gebied en 'het opvangvermogen van de natuur'.[3]

4. HOUD REALISATIE VAN MAATREGELEN IN BEELD

Aangegeven is - naast de hydrologische maatregelen van dit plan - dat ook andere gebiedsactiviteiten zoals die van terreinbeherende organisaties binnen afzienbare tijd plaatsvinden. Activiteiten die ook van belang zijn voor het natuurherstel van het gebied. Niet duidelijk is hoe en in welk gremium de voortgang van deze gebiedsactiviteiten gemonitord wordt. We tekenen daarnaast aan dat 'afzienbare tijd' een betrekkelijk begrip is. Onverwachte omstandigheden als COVID-19 benadrukken het belang van monitoring op de uitvoering en daarvoor beschikbare financiële middelen. Een goede monitoring is ook van belang om te kijken of de hydrologische maatregelen het gewenste effect hebben.

3 Genoemde groepen worden qua recreatieve routes momenteel bediend door VISIT Brabant. De regulering van het utilitaire verkeer ligt bij provincie en Brabantse gemeenten. Daarmee dreigt een disbalans tussen stimulering van recreatieve mobiliteit uit economisch perspectief en regulering vanuit natuur- en landschappelijke kwaliteit.

5. DEEL KENNIS EN ZET WATER OP DE KAART

De kennis van hydrologie is zeer specifiek en tot nu toe beperkt tot een kleine kring van deskundigen. Het is daarom van belang kennis en ervaringen van de aanpak en inzet van (hydrologische) maatregelen in Kempenland-West te delen met andere waterschappen, waterbedrijven en andere (waaronder internationale Belgische) stakeholders. Er kan worden geleerd voor toepassing in andere gebieden met beekdalen zoals bij de Tongelreep en ook elders in Brabant en in het land. Blijf ook investeren in publieksgerichte communicatie over de betekenis van deze hydrologische maatregelen voor het herstel van de natuur en de kwaliteit van het gebied. Zet met dit project het verhaal van water en watertekorten op de kaart zie bijvoorbeeld https://www.brabantsebeken.nl.

Wij wensen u succes met de uitwerking van de plannen en hopen u hiermee naar voldoening te hebben geadviseerd.

Met vriendelijke groet

Pieter van Geel

BrabantAdvies,
voorzitter Provinciale Raad voor de Leefomgeving